

Spirit of Bosnia / Duh Bosne

An International, Interdisciplinary, Bilingual, Online Journal

Međunarodni, interdisciplinarni, dvojezični, online časopis

Pismo uredu visokog predstavnika

Working Group for Bosnia and Herzegovina

G. Christian Schmidt 25. septembar 2021. godine Visoki predstavnik

Ured visokog predstavnika Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Vaša ekscelencijo,

Obraćamo Vam se pismom u vezi s pitanjem od velike zabrinutosti. U entitetu Republika Srpska osuđeni počinio i drugi koji su počinili zlodjela se po pravilu glorificiraju dok se preživjelima zabranjuje ili se energično odvrćaju od postavljanja spomen obilježja žrtvama. Ključno je, u smislu vladavine prava, restorativne pravde i pomirenja, braniti ljudsko pravo na istinu¹ i ljudsko pravo na memorijalizaciju.²

Preživjelima iz koncentracionog logora Omarska u općini Prijedor, na primjer, se ne dozvoljava postavljanje spomen obilježja žrtvama.³ Omogućeno im je samo okupljanje na licu mjesta u trajanju od nekoliko sati jedan dan svake godine kako bi održali komemorativne govore i položili cvijeće pred ozloglašenom bijelom kućom gdje su zatočnici mučeni i ubijani. Njihova nastojanja da sačuvaju bijelu kuću i okolno zemljište i da naprave spomen muzej i edukacioni centar se blokiraju. U okolnom gradu Prijedoru postoji spomenik borcima Bosanskih Srba, ali se tamo članovima porodica zabranjuje postavljanje spomen obilježja žrtvama, uključujući više od 100 djece koja su ubijena.

Nadalje, najmanje 122 zatočenika u koncentracionom logoru Barutni magacin, u blizini Kalinovika, su prisilno odvedena na egzekuciju 5. augusta 1992. godine. 42 žrtve još uvijek nisu pronađene ni identificirane. Članovi porodica traže da se objekat Barutnog magacina zaštiti i da se spomen muzej osnuje u glavnoj zgradi na ovoj lokaciji koja se koristila za držanje zatočenika, ali su njihovi naporni onemogućeni. Vašoj pažnji ne bi smjelo promaći da na ulazu u Kalinovik, tačno uz put od logora, posjetioce dočekuje trometarski mural generala Mladića koji salutira, mural koji pomno čuva imponantna čelična ograda.⁴

Tražimo da pružite podršku preživjelima i članovima porodica u njihovim nastojanjima da se uspostave spomen mjesta tako što ćete iskoristiti svoje vlastite ovlasti i uspostaviti zaštićena nacionalna spomen mjesta na ovim "mjestima bola"⁵ gdje su počinjena zlodjela. Predlažemo da ova spomen mjesta uspostavite na mjestima kao što su Omarska i Barutni magacin na sličan način kako je uspostavljen Memorijalni centar Srebrenica. Memorijalni centar Srebrenica je uspostavljen

u periodu između 2000. i 2007. godine na osnovu četiri odluke koje su donijela četiri visoka predstavnika koji su se sukcesivno smjenjivala na toj poziciji.⁶

Postoje brojna druga mjesta gdje su počinjena zlodjela u Keratermu i Trnopolju (u općini Prijedor), u kući u Pionirskoj ulici, kući na Bikavcu i mezarju Stražište (u Višegradu), te na raznim lokacijama u Foči koje je također potrebno zaštititi u skladu sa željom udruženja preživjelih.

Još jedna lokacija koju je potrebno označiti i zaštititi je bivša Koštana bolnica (trenutno napuštena), mjesto koncentracionog logora u Stocu gdje je uništena ploča posvećena žrtvama.⁷ Udruženja preživjelih su tražila da se ovo mjesto zaštititi kao spomen mjesto, ali su spriječeni u svojim nastojanjima.⁸ Prema Presudi Pretresnog vijeća MKSJ-a, HVO [Hrvatsko vijeće obrane] je izvršilo prenamjenu Koštane bolnice kako bi se koristila kao mjesto nezakonitog zatočenja Bosanskih Muslimana iz ove zajednice, zatočenika koji su bili izloženi redovnom teškom premlaćivanju seksualnom zlostavljanju i ubistvima. Šest visokih dužnosnika Herceg-Bosne je osuđeno za učestvovanje u zajedničkom zločinačkom poduhvatu s ciljem da se protjera muslimansko stanovništvo sa teritorije na koju je Herceg-Bosna (kao dio “Velike Hrvatske”) ⁹ polagala pravo. Koncentracioni logor u Koštanoj bolnici u Stocu je bio dio ovog eliminacionističkog zločinačkog poduhvata.

Danas, unatoč nedavno donesenom zakonu protiv negiranja genocida i protiv glorifikacije osuđenih ratnih zločinaca, brojne provokativne statue, ploče, plakati, murali i slogani u Republici Srpskoj i dalje ukazuju na to da su počinio genocida i drugih zločina heroji. Statue u Prijedoru, Bijeljini te na drugim mjestima, javno veličaju “srpske branioce” ili “srpske borce”. Ne mjestu sa kog je mural Ratku Mladiću uklonjen u Foči, prateći slogan —govoreći o Mladiću— glasi: “U vatri i oluji tvoje ime Republikom Srpskom bruji”.¹⁰ Još jedan plakat na kom je prikazan general Mladić je službeni i trajni inventar na zgradi općine u blizini spomenutog slogana u Foči. Pored toga, 25. avgusta se u Višegradu pojavio mural na kom je prikazana Mladićeva šapka sa sloganom “Tvoja žasna borba, naša vječna sloboda”.¹¹

Veličanje ratnih zločinaca, slavljenje njihovih zločina i zabranjivanje spomen obilježja za žrtve u Republici Srpskoj se mogu posmatrati kao strategija zastrašivanja i ponovne traumatizacije preživjelih kako bi se spriječio njihov povratak u domove i zajednice iz koji su nasilno protjerani. Na taj način, Republika Srpska nastavlja s provođenjem svojih osnivačkih nastojanja, započetih 1992. godine, da se ostvari etnička homogenosti, gnusnih nastojanja koja su presuđena kao genocid i zločini protiv čovječnosti. Takve prakse predstavljaju kršenje Aneksa 7 Dejtonskog sporazuma kojim se osigurava pravo na povratak izbjeglica.¹²

Pored toga, negiranje genocida, glorificiranje ratnih zločinaca, i slavljenje genocida, jesu jasni pokazatelji da bi se zlodjela mogla ponoviti.¹³ Ovo pitanje je od najveće hitnosti. Takve negatorske prakse zatvaraju mogućnost restorativne pravde i onemogućavaju budućnost preživjelim. Zaštićena nacionalna spomen mjesta koja mi predlažemo bi se samim svojim postojanjem odupirala negiranju i počela podizati nivo spoznaje i mijenjati društvenu svijest u Republici Srpskoj u pravcu mogućnosti pomirenja.

U svojim javnim nastupima aludirali ste na istinske napore u Njemačkoj da se izađe na kraj s prošlošću. Postojao istinski javni konsenzus u pogledu potrebe da se osiguraju spomen za žrtve holokausta i protiv fašizma. Od “Spomenika ubijenim Jevrejima Evrope” u Berlinu, preko

“Spomenika protiv fašizma” u Hamburgu-Harburg, do “Stolpersteine,” Njemačka je prihvatila oblike memorijalizacije koji imaju duboki smisao. Uz Vaše korištenje bonskih ovlasti, vjerujemo da će zaštićena nacionalna spomen mjesta kojima se priznaju progon i patnja žrtva genocida uskoro postati realnost u Bosni i Hercegovini.

Hvala Vam na razumijevanju. S poštovanjem,

Radnu grupu za Bosnu i Hercegovinu

Prof. dr. David Pettigrew, profesor filozofije i studija holokausta i genocida, Državni univerzitet Southern Connecticut, Upravni odbor Studijskog programa za proučavanje genocida na Univerzitetu Yale,

Kenan Arnautović, M.D., Memphis, Tennessee,

Esad Boškailo, M.D., Associate Professor of Psychiatry, University of Arizona, Phoenix Medical School,

Mirsad Ćaušević, Survivor of Omarska and Manjača Concentration Camps, Akif Cogo, St. Louis Bosnians Inc.,

Almira Delibegović -Broome QC, United Kingdom,

Azem Dervišević, Business and Community Entrepreneur, Cambridge, Massachusetts, Prof. Emir Festić, MD, MS, Ponte Vedra Beach, Florida,

Mead Mišić, Attorney, Boston, Massachusetts,

Patrick McCarthy, Director Medical Center Library, Associate Dean University Libraries, St. Louis University,

Dijana Mujkanović, Ph.D., Candidate, University of Pittsburgh,

Djenita Pasić, Attorney at Law, Louisville, Kentucky

uz dodatnu podršku

Adil Kulenović, predsjednik Kruga 99, Satko Mujagić, Guardians of Omarska,

Bakira Hasečić, Predsjednica, Udruženje “Žena – žrtva rata”,

Ida Sefer, M.S.W., M.A., President of the Board,

Bosnian American Genocide Institute and Education Center, Chicago, IL, Samir Vranović, Predsjednik, Udruženja Istina Kalinovik 92,

Halida Konjo-Uzunović, Predsjednica, Udruženje žrtava rata Foča 92-95,

Jasna Causevic, Genocide Prevention and Responsibility to Protect, Society for Threatened

Peoples (STP), Germany

Prevod: Elharuna Rizvanbegovi?

Notes

1. "Right to the truth: Report of the Office of the High Commissioner for Human Rights," United Nations General Assembly, Human Rights Council, 21 August 2009. <https://undocs.org/A/HRC/12/19> ?
2. See "With the recognition that civilians bear the main brunt of atrocities, memorialization has become a political and sociocultural imperative in reconciliation processes." "Report of the Special Rapporteur in the field of cultural rights, Farida Shaheed: Memorialization processes," Human Rights Council Twenty-fifth session, UN General Assembly, January 23, 2014. Also See "World Conference against Racism, Racial Discrimination, Xenophobia and Related Intolerance," (2001), <https://www.un.org/WCAR/durban.pdf>: 106. We emphasize that remembering the crimes or wrongs of the past, wherever and whenever they occurred, unequivocally condemning its racist tragedies and telling the truth about history are essential elements for international reconciliation and the creation of societies based on justice, equality and solidarity." ?
3. "Survivors of Bosnian Serb Camp Mark Omarska's Closure," *BalkanInsight*, August 5, 2019, <https://balkaninsight.com/2019/08/05/survivors-of-bosnian-serb-camp-mark-omarskas-closure/> ?
4. For background information see Vesna Bešić, "Obilježena godišnjica zločina nad stanovnicima Kalinovika," AA, June 23, 2019, <https://www.aa.com.tr/ba/balkan/obiljezena-godisnjica-zločina-nad-stanovnicima-kalinovika/1513429>. Also see "Džaferović u Kalinoviku Mural Ratku Mladiću je civilizacijska sramota," *Klix*, June 27, 2021, <https://www.klix.ba/vijesti/bih/dzaferovic-u-kalinoviku-mural-ratku-mladicu-je-civilizacijska-sramota/210627047>. ?
5. This phrase—"places of pain"—is borrowed from the title of Hariz Halilovich's book, *Places of pain: Forced displacement, popular memory and trans-local identities in Bosnian war-torn communities* (New York: Berghahn, 2013). ?
6. The four decisions were: Wolfgang Petritsch High Representative, "Decision on the location of a cemetery and a monument for the victims of Srebrenica," OHR, 25 October 2000, <http://www.ohr.int/?p=67588>; Wolfgang Petritsch High Representative, "Decision establishing and registering the Foundation of the Srebrenica-Potocari Memorial and Cemetery," OHR, 10 May 2001, <http://www.ohr.int/?p=67761>; Paddy Ashdown, High Representative, "Decision ordering the transfer of ownership of the Battery Factory "AS" a.d -Srebrenica to the Foundation of the Srebrenica-Potocari Memorial and Cemetery and establishing an ad hoc Battery Factory "AS" a.d.- Srebrenica compensation Commission," OHR, 25 March 2003, <http://www.ohr.int/?p=65883>; Dr. Christian Schwarz-Schilling, High Representative, "Decision Enacting the Law on the center for the Srebrenica-Potocari Memorial and Cemetery for the Victims of the 1995 Genocide," OHR, 25 June 2007, <http://www.ohr.int/?p=64715> The enactment of the Law followed the Judgement of the International Court of Justice that genocide had occurred at Srebrenica: "§297. The Court concludes that the acts committed at Srebrenica

- falling within Article II (a) and (b) of the Convention were committed with the specific intent to destroy in part the group of the Muslims of Bosnia and Herzegovina as such; and accordingly that these were acts of genocide, committed by members of the VRS in and around Srebrenica from about 13 July 1995.” *Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro)*, Judgment, I.C.J. Reports 2007. <https://www.icj-cij.org/files/case-related/91/091-20070226-JUD-01-00-EN.pdf>. ?
7. Igor Spahic, “Bosnia’s ‘Bone Hospital’ Still Haunts its Victims,” *BalkanInsight*, Sept 25, 2017, <https://balkaninsight.com/2017/09/25/bosnia-s-bone-hospital-still-haunts-its-inmates-09-22-2017/> ?
  8. “Bivšim logorom upravljat će Općina Stolac, Bošnjaci ogorčeni,” *Dnevni Avaz*, Dec. 1, 2017, <https://avaz.ba/vijesti/bih/327536/bivsim-logorom-upravljat-ce-opcina-stolac-bosnjaci-ogorceni> ?
  9. See *The Prosecutor v. Prlić et al.*, (Trial Judgement) IT-04-74-T, J *International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia* (ICTY), May 29, 2013, <https://www.icty.org/x/cases/prlic/tjug/en/130529-3.pdf>; also see <https://www.icty.org/x/cases/prlic/tjug/en/130529-4.pdf>. ?
  10. “U Foci oslikan novi mural s likom Ratka Mladica uz sramne parole,” *Klix*, April 19, 2021, <https://www.klix.ba/vijesti/bih/u-foci-oslikan-novi-mural-s-likom-ratka-mladica-uz-sramne-parole/210419123>. ?
  11. “U Višegradu novo veličanje ratnih zločinaca, uz poruku Mladiću: ‘Tvoja časna borba, naša vječna sloboda’” *PreporadInfo*, August 26, 2021, <https://www.preporad.info/bs/article/25411/u-visegradu-novo-velicanje-ratnih-zlocinaca-uz-poruku-mladicu-tvoja-casna-borba-nasa-vjecna-sloboda> ?
  12. Annex 7 guaranteed the right of refugee return “without risk of intimidation, persecution, or discrimination.” The parties agreed to create “social conditions conducive to the voluntary return and harmonious reintegration of refugees and displaced persons, without preference for any particular group.” “The General Framework Agreement for Peace in Bosnia and Herzegovina,” *OHR*, <http://www.ohr.int/dayton-peace-agreement/annex-7-2/> ?
  13. Gregory Stanton, “Ten Stages of Genocide,” *genocidewatch.net*, <http://genocidewatch.net/genocide-2/8-stages-of-genocide/> ?

The preceding text is copyright of the author and/or translator and is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License.